

DE LIBERO ARBITRIO
ET PECCATO ORIGINALI.

CAPVT III.

LN tertio capite approbavi quidē
quod habet Confessio: In renatis
etiam quicquid adhuc de veterē
Adam superest, id totū esse Deo
inimicum, ac contra Deum mi-
litans secundum sententiā Pauli: Video aliā legē
in membris meis repugnantē legi mentis meę,
& captiuantem me in lege peccati. item: Caro
cōcupiscit aduersus spiritū, &c. Sed non scripsi:
Quicquid adhuc in veterē Adā superest, id totū
esse Deo inimicū, ac contra Deū militās. Aliud
enim est in veterē Adā aliquid superesse: de ve-
tere Adam, hoc est, ex corruptione veteris A-
dam: aliud, simpliciter aliquid in eo superesse.
non quidem ex ipsa corruptione, sed ex condi-
toris naturæ humanę prima institutione. Quod
rectē animaduertit Augustinus, quando scripsit:
non vsque adeo in natura humana imaginem
Dei terrenorum affectuum labe detritā esse, vt
nulla in ea velut lineamenta extrema reman-
serint. Vnde meritō dici possit, quędam esse fa-
cta etiam impiorum hominum, nec Deum ve-
rum veraciter iusteque colentium, quæ secun-
dum iustitię regulam non solum vituperare
non possumus: verum etiam meritō rectēque
laudamus. Quāquā si discutiatur quo sine

G v fiant,

Rom. 7.

Galat. 5.

Augus. de
spir. & lit.
cap. 27. 28.

fiant, vix inueniuntur quę iustitię debitam laudem defensionemve mereantur.

Confitemur itaque in vetere Adamo nullas bonas vires superesse ad spirituales & salutare religionis actiones aut motus efficiendos; sed quod nullę remanserint naturales vires, ad naturale saltem aut morale aliquod bonum opus: id non scripsimus, sed reliquimus eam disputationem doctis viris adhuc liberam & integram.

Deinde quod scripserā, admirari me quod nō apertam sententiam pronuntiaret Confessio de reliquijs peccati remanentibus in renatis, an pro veris peccatis eas haberet: *Respondet Illyricus se contra mirari, quōd cum de ea re aduersarij hactenus cum Catholicis vehementissime depugnauerint, nos possimus habere aliquid pro inimico Dei, perpetuoque contra eum militante, cuique Deus irascatur, quod tamen non sit peccatum. Itaque satis istas significantes voces (Inimicum Deo, & perpetuo cōtra eum militans) declarare, quōd illas reliquias tantę pestis pro veris peccatis haberent, eoque de illis perpetuam condonationem precariō querendam, mendicandamque esse. Iam ergo tenemus de reliquijs peccati in renatis certam Confessionis sententiam. Eas scilicet vera peccata esse, pro quorum condonatione perpetuō Dei misericordia sit imploranda.*

An reliquię peccati in renatis sint vera peccata.

Cauillasio Illyrici.

Huic sententię, quam satis suspicabar in verbis confessionis contineri, obieci efficaciam baptismi, qui secundum scripturas confertur, in remissionem & expurgationem peccatorum, & non tantū ad non imputationem: at respondet Illyricus: *Fieri ita in baptismo fœdus cum Deo ad condonationem*

nationē pręteritorū peccatorū, vt quoties vigore illius fęderis condonationē peccatorū petierimus, cōsequamur: nō autē simpliciter, vt nullū nostrū malefactū, vel mala qualitas aut corruptio imposterum habeat veram peccati rationem. Confertur enim, inquit, baptismus ac spiritus sanctus ad expurgationē originalis peccati: tum vt paulatim ea pestis debilitetur ac mortificetur: tum vt semper peccati cōdonetur: nō autē vt prorsus, vnoq̄ momēto tollatur.

Verūm aduersus hęc cauillationē certa & perspicua responsio est: Spiritum sanctū in scripturis diserte pronūciare fideles ac penitētes baptizari in remissionē peccatorū: non autem in fędus & pactum cū Deo, vt quoties peccatorū condonationem petierint consequatur: sed in ipsam cōdonationē peccatorū. Et quis obsecro, verborū perspicuorum spiritus sancti tam impudentē & audacē deprauationē in ecclesiā Christi induci patienter sustineat, qua remissio peccatorum exponitur, fędus de cōdonatione & remissione cōsequēda, quoties eā fideles petierint? Quonā loco scripturę, quęso, remissio peccatorū sic accipitur, dū toties à Christo pęnitētibus & credentibus facta cōmemoratur? Confide fili, remittūtur tibi peccata tua. Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multū. Quorū remiseritis peccata remittuntur eis, & innumeris alijs locis. Hęreticum igitur cōmentum hoc est, & figmentum, ab omnibus piorum auribus procul reijciendum. Et retinēda est simplex & genuina confessionis nostrę doctrina: Baptismum cōferri in remissionē peccatorum, quia omnia peccata, & quicquid

veram

Confutatio cauillationis.

Matth. 8.
Luc. 7.
Ioan. 20.

veram peccati rationem habebat, in ipso sacro baptismo verè remittitur & condonatur. Et si quid adhuc in baptizato reliquū remanet post baptismū, id amplius peccati ratione nō habeat.

Rom. 7. 8

Tractatur
scriptura:
Nihil dā-
nationis
est iis qui
sunt in
Christo
Iesu.

Catholicam hanc sententiam confirmaueram per Apostoli sententiam, qua in Epistola ad Romanos disputationem de reliquijs post baptismum in iustificatis permanentibus concludens dicit: Nihil igitur damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu, scilicet, tametsi lex membrorū repugnet legi mentis, & carne seruire cogatur legi peccati. Si nulla est damnatio propter inhabitans peccatum, peccati que reliquias, scilicet apud iustum iudicem Deum: non sunt igitur reliquiæ peccati simul cum peccato, vera peccata, verum enim peccatum apud iudicem Deum, cui odio est omnis iniquitas, necessario parit condemnationem, nisi remissio à misericorde Deo impetretur. Porro de remissione à Deo petenda verbū nullum facit Apostolus.

Cauilla-
tio.

Sed rursus Christiane lector deprauationem Paulinæ sententiæ considera. *Hoc Pauli dictum itidem, inquit Illyricus, intelligi debet ea solum ratione, accedente videlicet petitione remissionis peccatorum per Christum, seu quatenus fide subinde lauant se, ac suas stolas in sanguine Christi, seque eo subinde mandant ab omnibus suis peccatis. Nulla ergo damnatio est in reuocatis, non simpliciter ac per sese, sed per accidens: quatenus scilicet peccator se aspergit sanguine Christi, petendo vigore fœderis in baptismo initi propter eum, condonationem omnium peccatorum actualium, & etiam remanentis*

uentis originalis. Nulla est ergo damnatio, nempe Deo misericorditer subinde remittente, non imputante: ac contegente peccata nostra, ac non intrante in iudicium cum seruis suis condonationem petentibus.

Quæso te Christiane lector considera attentius: quomodo hi qui tantopere celebrare videntur Dei scriptum verbum, illud sacrilegè detorquent ad suas hæreses: dum audent scribere, Paulinam sententiam: Nulla ergo damnatio est ijs qui sunt in Christo Iesu: scilicet propter inhabitans in carne peccatum. nō simpliciter, ac per sese veram esse, sed tantum per accidens, hoc est, per accidentem petitionem remissionis peccatorum. De qua petitione nulum profus verbum hoc loco fit à Paulo. Et prodigiosa profus est doctrina: Peccatum in carne habitans egere subinde remissione peccatorum, tanquam verum peccatum. Cur non potius assidua eget remissione, si semper manens, semper peccatum est? Verum has diuini verbi deprauationes apostolus satis exclusit, quando rationem reddens, quare nulla damnatio est renatis propter peccatum inhabitans, subiecit: Lex enim spiritus vitæ liberauit me à lege peccati & mortis. Quibus verbis docet, quod ideo nulla est iustificatis propter legem membrorum damnatio, quia spiritus sanctus legē charitatis inscripsit mentibus eorum. quæ eos plane liberos facit ab omni potestate, iure, & damnatione legis peccati & mortis. Idcirco igitur nulla est damnatio, quia lex spiritus san-

cti

Confutatio.

Rom. 8.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Et facit mentem dominatum obtinere, vt neque consentiat, neque obediat legi peccati & membrorum. Hoc ipso igitur quo donata est baptizato lex spiritus sancti, facta est peccatorum omnium remissio, & sublata damnatio. Nec nisi propter noua peccata cum consensu mentis facta, opus est baptizato vlla petitione remissionis.

*Peccati
reliquias
post bap-
tismum
peccata
non esse.
Libro de
perfect.
iustitia.*

Porro vt plane cernat lector, Illyrici doctrina hanc de reliquijs peccatorum, quod vera peccata sint, perpetuoque de illis condonatio quaerenda sit, iam olim ab orthodoxis scriptoribus damnatam esse, etiam dum de istis reliquijs cum Pelagianis disputant, vnam aut alteram Augustini sententiam subiiciam: Si quis, inquit, asserit illud Ioannis: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus: de illo peccato esse dictum, quod habitat in carne mortali nostra, secundum vitium quod peccantis primi hominis voluntate contractum est. Cuius peccati desiderijs ne obediamus, apostolus Paulus precepit: non autem peccare eum, qui eidem peccato in carne habitanti ad nullum opus malum omnino consentit, vel facti, vel dicti, vel cogitati, quamuis ipsa concupiscentia moueatur, quæ alio nomine peccati nomen accepit. quod ei consentire, peccare sit, nobisque moueatur inuitis. Subtiliter quidem ista discernit, sed videat quid agatur de oratione dominica, vbi dicitur: Dimitte nobis debita nostra. Quod, ni fallor, non opus esset dicere, si

nun-

nunquam vel in lapsu linguæ, vel in oblectanda cogitatione eiusdem peccati desiderijs aliquantulum consentiremus: sed tantummodo dicendum esset, Ne nos inferas in tentationem. Sed libera nos à malo. Et rursus alibi: Nec propter ipsam concupiscentiam, cuius iam reatus lauacro regenerationis absumptus est, dicunt in oratione baptizati: Dimitte nobis debita nostra: sed propter peccata quæ sunt in eius consensionibus, cum ab eo quodlibet vincitur quod placet, siue cum per ignorantiam malum quasi bonum placet. Et alibi: Quamuis insint dum sumus in corpore mortis huius, desyderia peccati, si nulli eorum tamen adhiberemus assensum, nõ esset vnde diceremus patri nostro qui est in cœlis: dimitte nobis debita nostra. Hæc testimonia credo tam firma & perspicua sunt, vt nemo nisi peruersus prorsus & maliciosus ea eludere, & in peruersum sensum detorquere possit. Pluraque alia testimonia adduci possent, si instituti huius ratio plenam disputationem & inquisitionem admitteret.

Potest quoque Illyricus videre, ab Augustino responsum esse ad quæstionem quam proponit.

Cur, inquit, alioqui (nempe si reliquæ peccati originalis, peccata non essent in iustis) tam sollicitè nos Christus omnibus quasi horis iussisset iterare: Remitte nobis debita nostra: si nihil plane esset damnable in nobis? & cur Ioannes diceret:

Si

Aug. contra 2. epist. Pelag. lib. 1. cap. 13.

Epist. ad Arellicum 200.

Quæstio Illyrici.

Matth. 6.

1. Ioan. 1.
Respondet
August.

Si negamus nos peccatum habere, fallimur, & veritas non est in nobis. Respondet enim Augustinus, quod concupiscentia assidue in nobis moueatur inuitis, ac proinde extorqueat subinde aliquem consensum in excitatis desiderijs prauis. Ideoque opus esse ut crebro iteremus illud præcationis dominicæ: Remitte nobis debita nostra. Non autem id dicendum esse propter ipsam concupiscentiam, quæ nobis mouetur inuitis, suosque prauos motus operatur: sed propter consensum, quem mens negligentius agens illis accommodat.

*Cavilla-
tio.*

Rom. 7.
Sub Pau-
lo 3. se-
sio-
ne 5.

At Paulus, inquit Illyricus, eo ipso loco, quo de malo carnem inhabitante agit, testatur, illud remanens malum, esse peccatum. Qua ergo tandem audacia patres Tridentini, adferunt Paulum id improprie vocare peccatum; aut vnde tandem probant suam impiam glossam Paulinum textum euertentem?

Dilutio.

Respondeo, hanc glossam non Papistarum figmentum esse: sed esse verissimum commentarium à catholicis in hunc Pauli textum diligenter traditum, & potissimum ab eruditissimo, & scripturarum peritissimo interprete diuo Augustino, qui constanter quamplurimis locis affirmat: Concupiscentiam in renatis non alio modo peccati nomen obtinere, quam quia eius desiderijs consentire, peccare sit: hoc est, quia vel peccati causa sit, vel à peccato ipsa facta sit. Vide Augustinum libro 1. de nuptijs & concupiscentia cap. 23. item lib. 1. contra 2. epistolam Pelag. cap. 13. item lib. 2. contra Iulianum

Aug. loca,
in quibus
dicit Con-
cupiscentiam
in
renatis non
esse pecca-
tum.

num cap. 9. lib. 1. retract. cap. 15. lib. 3. de libero arbitrio cap. 1. de perfectione iustitiæ lib. 2. contra Iulianum cap. 10. Atque hanc glossam & interpretationem hausit & didicit ab ipso Paulo: Qui cum de malo carnem iustorum inhabitante, & de lege membrorum repugnante legi mentis prolixè differuisset, tandem sermonem conclusit in hæc verba: Igitur ego ipse mente serui legi Dei, carne autem legi peccati. Nihil ergo damnationis nunc est ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant. Non igitur Illyricus patrum Tridentinorum impiam audaciam infestetur. Si suæ salutis consultum vult, studiose emendet se, & catholicorū doctorum cōsensui concordi potius quàm Lutheri prophanæ nouitati consentiat.

Postremò, quod scribit se mirari quòd possit haberi aliquid pro inimico Dei, perpetuoque contra eum militante, cuique Deus irascatur, quod tamen non sit peccatum: Desinet mirari, si integro & syncero animo legere non pigebit plurimos de ea quæstione tractatus eruditissimi Augustini: præsertim quos scripsit contra Iulianum libri sexti cap. 5. & lib. 2. cap. 3. In quibus diligentissimè tradit discrimen inter vitium & peccatum. Sed de hac quæstione plenius Deo dante dicemus in defensione decretorum Cōcilij Tridentini, contra examen & censuras Martini Kemnicij.

Sed iam accedendum est ad excutiendam doctrinam de synergia siue cooperatione liberi

H arbi-

Quomodo fieri possit ut malū pugnant cū lege Dei non sit peccatum.

*Confessio
nis verba
de coope-
rat. lib.
arbitrij.*

arbitrij: De ea igitur Confessio sic habet:
Damnamus impiam synergiam olim per Pe-
lagij sectatores, teste Prospero, excogitamam, &
nunc per Interim denuo suscitamam, ac ecclesias
quasdam turbantem, & per Concilium Tri-
dentinum confirmatam.

*Canon. 4
sess. 6.*

Quæ doctrina vt rectè intelligeretur, subieci
statim canonè concilij Tridèntini: Si quis dixerit,
hominis liberū arbitrium à Deo motum & ex-
citātū nihil cooperari, assentiendo Deo excitātū
atq; vocātū, quo ad obtinendā iustificationis gra-
tiā se disponat ac præparet: neq; posse dissentire
si velit: sed velut inanime quoddā nihil omnino
agere, mereque passiue se habere, anathema sit.

*Articu-
lus 18.*

*Confessio
nis Aus-
gust.*

*1. Cor. 2.
Ioan. 15.*

Hic primum contra doctriinam Confessionis,
obiecti Confessionis Augustanæ, (quam se sequi,
& cui se assentiri profitentur Cōfessionis autho-
res) articulum decimum octauū, in quo sic scri-
bitur: De libero arbitrio docent, quod humana
voluntas habeat aliquam libertatē ad efficien-
dā civilem iustitiam, ad deligendas res rationi
subiectas: sed nō habeat vim sine spiritu sancto
efficiendæ iustitiæ spiritualis, quia Paulus dicit
Animalis homo non percipit ea quæ sunt spi-
ritus Dei. & Christus: Sine me nihil potestis fa-
cere. Efficitur autem spiritualis iustitia in nobis,
cū adiuuamur à spiritu sancto. Vbi ex verbo
adiuandī, inferebā cooperationē liberi arbitrij
in opere salutis & iustitiæ, cū adiutorio spiritus
sancti, iuxta ratiocinationē diui Augustini in lib.
de grat. & lib. arb. cap. 18. Hic respōdet Illyricus.

Primum, id verbum non esse in veteri genuinaque Cōfessionis Augustana additione: sed postea insertum esse non de cōmuni consensu. Id Illyrice verūmne sit an falsū, & anne per vos postea expunctum sit, quod vestræ causæ obesse videbatis, non magnopere laboro. Id saltem negari non potest hoc in ea scriptum esse: Sed non habet vim sine spiritu sancto efficiendæ iustitiæ Dei, siue iustitiæ spiritualis. In quibus verbis profus id insinuatur quod insertū dicitis: Iustitiā spiritualem adiuuante spiritu sancto effici in nobis. Qui enim dicit liberū arbitrium eam vim nō habere sine spiritu sancto, subindicat eam vim libero arbitrio inesse, adiuuante spiritu sancto.

Secundō, Cum scriptura loquitur de auxilio Dei, inquit Illyricus, plerunq; totam actionem, plenamque liberationē soli Deo tribuit. Sic Deus dicitur esse adiutor in opportunitatibus, id est, liberator. sic Christus dicit: Sine me nihil potestis. Non id volens dicere, quod ipsi quoz aliquid possint, si ab ipso adiuuētur. Sed similitudine vitis ac palmitū abunde ostendens, illos nihil plane habere, quod de sua plenitudine nō acceperint: quia palmites et oriātur & alātur ex vite, & ab ea semper sustentētur.

Psal. 9.

Sed summæ inscitie est, aut potius deploratæ malitiæ, ea deprauatio sententiæ Christi. Manifestissimum est enim per eam similitudinē vitis & palmitum docere Christum, quod si discipuli in ipso tāquam vite manerent, possent multum fructum ferre. & proinde non modo aliquid possent, sed multum, si in eo manentes ab eo adiuuarentur. Qui manet in me, inquit, & ego

Confutatio securi de cauillationis.

Ioan. 15.

H ij in eo,

*Sophis-
ma pudē-
dum.*

*Aug. lib. 2
de meritis
cap. 5.*

in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Mecum ergo, hoc est, meo auxilio adiuti, multum potestis facere. Et sophisma est plenum imperitiæ, & detestatione dignum. Apostoli nihil plane habent quod de plenitudine Christi non acceperint: sicut palme vitam & sustentationem omnem habet ex vite: igitur non licet dicere, quod ipsi quoque apostoli aliquid possunt si à Christo adiuventur. Imo ex eo quod iusti à Deo adiuvantur, conclusionem plane contrariam inferre cōsuevit Augustinus. Adiutor noster est, inquit, Deus. Nec adiuuari potest, nisi qui aliquid sponte conatur, quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis, in quorum natura rationem voluntatemque non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis. Et pudendæ sanè imperitiæ est, ideo homini actionem non competere, quia tota actio Deo tribuitur. Sic enim gratiæ adiutorium & liberum arbitrium ad actionem bonam concurrunt. non ut partim sit Dei, partim verò hominis: sed ut tota sit Dei, & tota sit hominis. Sed hominis non sit, nisi ex Deo operāte eam per hominem, hoc est, faciente hominem ea operari. Sunt quidem actionis bonæ duæ causæ, gratia Dei & liberum arbitrium: sed liberum arbitrium omnem operandi vim habet ex Dei gratia. Scriptura ergo diuina agens de auxilio Dei in bonis hominis operationibus, omnino significat hominis cum Deo synergiam & cooperationem. Sed dices
for-

ortasse, Illyricum, dum scripsit apostolos nihil posse, si ab ipso Christo, tanquam palmites in vite manentes, adiuuentur, intellexisse, quod nihil ex seipsis possint: sed quicquid possint, ex plus vitis vigore accipere. At si hoc velit, veram quidem tenet sententiam. Sed iniuria reprehendit Concilij decretum, quod disertè habet: Ex se hominem neque credere, neque preparare se ad iustitiam, neque Deo iustificanti cooperari posse, sed omnem sufficientiam nostram esse ex Deo.

Secundo, citavi apertissimam scripturam Pauli: Cum metu & tremore vestram salutem operamini. Deus enim est qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Et addidi testimonium Augustini ex libro de gratia & libero arbitrio cap. 15. In quo manifestissime ex scripturis demonstrat homines in operibus ad pietatem & religionem pertinentibus per liberum arbitrium aliquid facere, & Deo cooperari.

Quibus testimonijs conuictus Illyricus ingenuè confitetur reuera eam esse Augustini sententiam, quod postquam Deus nos conuertit, nobisque bonum velle ac posse donauit, tum demum cooperemur spiritui sancto ad bonum. de quo, inquit, nulla plane lis est. Non enim lis est, inquit, an liberum arbitrium sanatum, postquam diuinitus accepit bonum velle ac posse, queat aliquid spirituale cooperando Deo prestare: sed ante sanationem cum adduc merè naturale, animale & carnale est. nam de eo confessio loquitur.

Philip. 2.

*Illyrici
confessio
de coopera
tione
bonis cū
operibus
auxilio
gratie
Dei.*

Hanc Confessionem libenter amplectimur, Sed si tantum de cooperatione liberi arbitrij nondum per gratiam sanati, & nondum iustificati Confessio loquitur, eam restrictionem debebat verbis expressis lectori insinuasse.

*Synergia
agnoscit
Illyricus
in operas
tionibus
iustificato-
rum.*

Quando ergo iam habemus apertam Illyrici confessionem, quod liberum arbitrium sanatum gratiæ Dei cooperatur in operibus bonis: quodque synergia saltem in operibus iustificatorum & renatorum agnoscenda sit & probanda: id unum superesse video ut demonstremus, in ipsa quoque preparatione, qua homo præditus iam in fide se ad accipiendam iustitiam preparat & disponit, imo in ipsa quoque prima conversione, atque adeo fidei susceptione, liberum arbitrium seu voluntatem hominis Deo cooperari, & proinde ibi quoque synergiam liberi arbitrij consistendam esse. Quod si demonstrare potuerimus, defensum erit decretum Concilij adversus suggillationem & calumniam Illyrici.

*Cavillatio
Illyrici.*

*An synergia liberi
arbitrij
sit agnoscenda in
vocatione fidei
& preparatione
ad iustitiam.*

Ac primum hic acerbè & severè me reprehendit Illyricus. *Illud, inquit, plane prodigiosum est, quod homo tam doctus & ingeniosus non animadvertat se in hoc capite sibi met sedisime contradicere. Dum primo quidem confitetur nostram sententiam de libero arbitrio, aut viribus veteris Adami, consentire cum Paulo: quod videlicet adeo prava & perversa sint, ut sint etiam inimice Deo, & perpetuò contra Deum pugnent et militent. Tamè aliquanto post cum suo Concilio audeat eis tribuere synergiam aut cooperationem cum spiritu sancto in spiritualibus actionibus, hominisque conversione. Quomodo quæso id cum Deo & pro deo agere ac militare potest, quod sua natura pessimum,*

Dei

Deo infestissimum, & perpetuo contra eum militas est? Sic iste tantus magister noster, & promachus seu antesignanus caterue aduersarie seipsum, suoque gladio iugulat, dum contra manifestam veritatem cōfigere, ac spiritum sanctum eam verbo Dei asserentem redarguere conatur.

Auditi lector Christiane magnificū triumphū Illyrici. Sed considera obsecro quā solidus sit hic triumphus, qui ex putidissimis calumnijs cōflatus est. Excæcat te Illyrice studiosa ista malitia, qua nihil te pudet in causa tā graui, & reprehensione tam acerba, fœdissimè mentiri. Vbi enim legisti à me scriptum, quod viribus veteris Adami, corruptis scilicet, & perpetuo aduersus Deum militatibus, tribuerim synergiam aut cooperationē cū spiritu sancto in spiritualibus actionibus, aut hominis conuersione? Citavi sententiā Augustini ex libro de gratia & libero arbitrio cap. 16. In qua eruditissimus ille scriptor ex scripturarū testimonijs multis, demonstrat non esse putandum, homines nihil in operibus ad pietatem & religionem pertinentibus per liberū arbitriū facere. Et disertè mentionē facit operum nō tantū, quibus homo iam iustificatus & sanctificatus bene viuit, sed etiā eorū quibus homo ad accipiendā iusticiā disponitur & præparatur, dū has scripturas citat: Nolite obdurare corda vestra. item: Projecite à vobis omnes impietates vestras, quas impiè egistis in me. &: Facite vobis cor nouū & spiritū nouū. Cōuertimini, & viuētis. Cōuertimini ad me, & ego cōuertar ad vos. Ex qua sentētia vna cū testimonijs diuinis

Confutatio.

Psal. 49.
Ezech. 18.
In illud
etiam
etiam
etiam
etiam
etiam

H iij in ea

in ea positis conclusionem intuli: Catholicam esse Concilij doctrinam, qua synergiam liberi arbitrij cum spiritu sancto, nō tantum in operibus iustificatorum & sanatorum, sed etiam in operibus, quibus homines ad accipiendam iustificationem disponuntur & præparantur, iuxta diuinorum ibi positorum testimoniorum doctrinam. Sed vbi ò bone audijsti, vel me, vel Augustinum, vel denique Concilij patres dicentes, quod viribus Adami prauis & corruptis, spiritui sancto in eiusmodi operibus cooperarētur? Sicut ergo ipse tu dum confiteris liberi arbitrij iustificati & sanati vires cooperari spiritui sancto, nō intelligis, vt opinor, vires illas veteres veteris Adami, sed nouas & spirituales per spiritum iustificationis & renouationis insitas & inspiratas: Ita Catholici iuxta spiritus sancti testimonia docemus, homines fide imbutos pœnitentiam agere, conuertere se ad Deum, abijcere à se iniquitates, facere cor nouum & spiritū nouum, præparare corda sua ad accipiendam gratuitam iustificationem, non per vires illas veteres veteris Adami, quæ semper luçantur aduersus legem mentis: sed per vires nouas, quas spiritus sanctus pulsans corda eorum, & ad pœnitentiā veram, ac præparationem legitimam inuitans & trahens, efficit, suggerit, & inserit eorum voluntati, cooperatur homo spiritui sancto in huiusmodi spiritualibus operationibus. Non enim, inquit Augustinus, sicut in lapidibus insensatis, aut sicuti in eis, in quorū natura rationem, volunta-

Augustini
illustri
sententia
de pecca-
to meri.
lib. 2. ca. 5.

luntatemque non condidit, salutem nostrā Deus operatur in nobis (quod magister vester Lutherus impiē docet) sed in nobis ex iudicio rationis, & cum consensu in nobis salutem operatur. Et crebro testatur Augustinus, quod ad conversionem Deus homines non solum inuitet, sed etiam adiuuet: Conuersos ergo, inquit, Deus adiuuat, auersos deserit, sed etiam vt conuertamur ipse adiuuat. quod certē oculis corporis lux ista non præstat. & rursus: Quod à Deo nos auertimus, nostrum est: & hæc est voluntas mala. Quod verò ad Deum nos conuertimus, nisi ipso excitāte atq; adiuuante nō possumus, & hæc est voluntas bona. & rursus: Quāuis etiā, nisi adiuuante illo, sine quo nihil possumus facere, os nō possumus aperire, hoc est, cor præparare: tamen nos aperimus, illius adiumento & opere nostro. implet autem illud dominus sine opere nostro. Opinor iam satis demonstratum, quod non solum in operibus bonis iustificationis cooperatur Deo, sed etiam quod in præparando corde suo & disponendo peccator pœnitens spiritui sancto cooperatur.

Id vnum superesse video, vt idem de ipsa quoque fide demonstremus. Apertam hac de re sententiam habemus Christi apud Ioannem, in hæc verba: Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternā, quē filius hominis dabit vobis. hunc enim pater signauit Deus. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quid faciemus vt operemur opera Dei? Respondit Iesus, & dixit

H v eis,

Ibidem.

Eodē libr.
cap. 18.

Aug. cōtra
2. epist.
Pelag.
cap. 8.

Ioan. 6.

eis, Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit. Ex hac sententia clarissimè constat, credere in Christum, esse opus Dei, pariter & hominis, & in opere illo hominem Deo cooperari. Vnde Augustinus tractans illud, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet: sic dicit: Apostolū audiamus: Credenti, inquit, in eū qui iustificat impiū, deputatur fides eius ad iustitiā. In hoc opere facimus opera Christi, quia & ipsum credere in Christum, est opus Christi: hoc operatur in nobis, nō vtiq; sine nobis. & rursus: Operāte in se Christo, cooperatur homo ad salutē eternā, & iustificationē suā. Et alibi: Vtrūq; tam scilicet credere quā operari, nostrū est propter arbitriū voluntatis: & vtrumq; tamē datū est per spiritū fidei & charitatis. & rursus: Vtrūq; quidē ipse est, quia ipse præparat voluntatē: & vtrūque nostrū, quia non fit nisi volentibus nobis. Quib⁹ porro viribus homo cooperetur Deo in spiritualibus actionibus, disertè tradidit Augustinus: Certum est, inquit, nos velle cū volumus: sed ille facit vt velimus. De quo dictum est: Deus est qui operatur in nobis velle. Certū est nos facere cū facimus: sed ille facit vt faciamus; præbēdo voluntati vires efficacissimas, qui dixit, faciam vt faciatis. Et rursus alibi: Facit, inquit, homo arborem bonam, quando Dei accipit gratiam. Non enim se ex malo bonum per seipsum facit, sed ex illo, & per illum, & in illo qui semper bonus est: nec tantum vt arbor sit bona, sed etiam vt fructum

Aug. trac.
72. in 10ā.

Aug. de
prædest.
sanct. ca-
pit. 3.

Ibidem
cap. 9.
Aug. de
gratia &
lib. arbit.
cap. 16.

Aug. de
gratia
Christi
cap. 19.

faciat bonum, eadem gratia necessarium est vt adiuuetur. Deo igitur in ipso operante facit ex arbore mala bonam. Cooperatur igitur homo Deo etiam in sui cōuersione, siue ad fidem, siue ad pietatē. Sed neque conuersionē, neq; credere, ipse operatur homo, nisi per p̄uenientē gratiā, quæ vires inspirat vt & credat, & ad Deum se conuertat. Illa verò sententia, quæ alicubi extat apud Augustinū (Ipse vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Vt ergo velimus sine nobis operatur : cū autem volumus, & sic volumus vt faciamus, nobiscū cooperatur. in qua videtur dicere, quòd bonū velle Deus operetur in nobis, sine nostra cooperatione) quā intelligentiam habeat, ipse eodē libro expressē insinuat, quando inter fidē & operum perfectionē distinctionē posuit: Fides, in-
 quiens, & non petita conceditur, vt ei petenti alia cōcedantur. & rursus: vt Paulus vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat sola, quia merita eius erant magna, sed mala. Est igitur sensus dicti illius, vt velimus, sine nobis operatur: cū autē volumus, & sic volumus vt faciamus, nobiscum operatur. Quod velle Deus operatur in nobis, & credere sine nobis, quia ipsum credere datur nobis non petentibus, non conātibus, nō studētibus illud à Deo impetrare : sed vires ad bene pieq; viuēdū dātur nobis nō quidē dormiētibus aut nihil agētib⁹, sed inuocātib⁹, & eas petētibus. De quo copiosior erit explicatio in defensione decre-

Augul. de
 gratia &
 liber. arb.
 cap. 17.

Ibidem
 cap. 15.

Ibidem
 cap. 5.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

decretorum Concilij Tridentini, contra censuras & examina Kemnicij.

Auguf. de
peccat.
meri. cap.
5. & 18.

Iam de conuerfione, & fcripturarum & Auguftini funt perfpicua teftimonia. Quod ad Deū conuertimur, inquit Auguftinus, nifi ipfo excitante atque adiuuante non poffumus. rurfus: Etiam vt conuertamur ipfe adiuuat. Et fcriptura dicit: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et abfurdum prorfus Lutheri eft paradoxon: Liberum arbitrium, in actionibus præfertim fpiritualibus, habere fe mere paffiue: cū euidentiſſimum fit, neque credere ipfum, neque conuerfionem ad Deum fieri in libero arbitrio fine cogitatione mentis, & confenſu volūtatis.

Decretū
Concilij
Trident.
de coopera
tione
defenditur.

Auguf. de
prædeft.
fanct. ca. 5

Hæc cū ita fe habeant, confido Illyricum æquiores iam factum decreto Cōcilij de ſynergia liberi arbitrij, ſiue cooperatione cum Deo in actionibus fpiritualibus, tam quantum ad conuerfionem ad Deum, quàm ad operationes poſt iuſtificationem: quando perfpicuè iam demōſtratum eſt verbum nullum eſſe in ipſo decreto, quod in ſentētijſ Auguſtini propoſitis nō reperiatur, quodq; ille ex teſtimonijs ſcripturæ non confirmauerit. Confido quoque quod iam animaduertat, quàm immerito me hominem, vt dicit, tā doctū & ingenioſum traduxerit, tanquā fœdiſſimè mihi ipſi contradicentem, & meipſum proprio gladio iugulantem: cū ipſe potius magnæ imperitiæ & iniuſtiſſimæ calumniæ conuictus fit. Optimè nouimus Catholici doctrinā illam illuſtrem Auguſtini tractantis Apoſtoli dictum:

dictum: Quis enim te discernit? quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? sic inquentis: In hac apostoli eulentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Deo gloriatur, dona Dei naturalia suspicari, siue ipsam totam, perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, siue vitiatae naturae qualescunque reliquias, videlicet ad efficiendas operationes aliquas pietatis, nimis absurdum est. Omnes itaque vires ad quilibet pietatis & religionis actiones à Deo donari, & non inesse vitiatae naturae, rectè intelligimus.

Postremò, confido quod iam cognoscit lector me non esse promachum & antesignanum cateruae resistentium veritati per spiritum sanctum patefactae, vti impudenter calumniatur Illyricus: sed pro viribus, quas mihi Dominus donauit, veritatem ex perspicuis & solidissimis scripturarum testimonijs constitutam & confirmatam, & totius orbis iudicio in oecumenico Concilio definitam propugnare & tutari aduersus pestilentem cateruam Illyrici & collegarum eius.

Reprehendit & in hoc Catholicos, quod ad probandam synergiam liberi arbitrij cum Deo, adducant sententiam apostoli: Dei adiutores sumus. cum ibi non agatur de liberi arbitrij cooperatione in spiritualibus cordis motibus, nostraque conuersione: sed efficacia ministerij cele-

*Alia cas
uillatio.*

celebretur, quo precones verbi Deo in conuertendis hominibus cooperantur, iuxta Hieronymi interpretationem: Non in potentia, sed in verbo adiuuamus colere Dei agrum, & extruere templum.

Sophisma ergo est, inquit, plenum imposturae, & detestatione dignum, dicere: Paulus vtitur voce synergia, ergo libero arbitrio carnali tribuit synergiam.

Verum Illyrice ab imposturae nota liberat nos Augustinus, qui in dicto illo apostoli considerauit acutissime, non solum celebrari efficaciam ministerij siue praedicationis, qua precones Deo in conuertendis hominibus cooperantur: sed etiam cooperationem in motibus spiritualibus rigantium & plantantium, & externum ministerium praestantium: quibus ministerij officium aggrediuntur & exercent, ex Dei interna in cordibus eorum operatione. In eis, inquiens, qui plantantur & rigantur, nec ipsum plantatorem & rigatorem dicit esse aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Quamuis & hoc ipsum quod ille plantat, hic rigat, non ipsis, sed Domino tribuat, dicens: Vnicuique sicut Dominus dedit, ego plantaui, Apollo rigauit. Vides Augustinum interpretari eum qui plantat, & non rigat, debere hoc domino tribuere, qui ei donat vt plantet: & eum qui rigat & non plantat, Deo quoque debere tribuere quod riget. In hoc ergo vterque, tam qui plantat, quam qui rigat, Deo cooperatur, quod in officio sibi donato & decreto Deo cooperatur, & non solum

Auguf. de
praedest.
fact. illa
cap. 5.

lum in hoc quod externum eius ministerium operatur ad hominum conuersionem. Non enim tam homo rigat aut plantat, quàm Deus in homine, quem rigare aut plantare facit. Ac tuus sane sermo in postura non caret, & detestatione dignus est, quo sic infers: Ergo libero arbitrio carnali tribuit Paulus synergiam. Nam hæc conclusio nostra non est, sed nostram fraudulenter vitias additamento tuo (carnali) Inulimus enim ex dicto Pauli: Dei adiutores, siue *συνεργοὶ* sumus, ergo libero arbitrio tribuit Paulus synergiam. Quid porro per additamentum illud (carnali) tibi velis, non ignoramus. Significas enim Catholicos docere, quòd liberum arbitrium vitiatum & carnale, naturalibus, carnalibus & vitiatis viribus Deo cooperetur, quod falsissimò Catholicis attribuis. Sic scilicet solet bona fide agere in citandis aliorum sententijs & ratiocinationibus Illyricus.

Iam superest, vt id excutiamus: An impiam doctrinam de cooperatione liberi arbitrij per Pelagij sectatores olim excogitatam, Concilium Tridentinum ac nos confirmemus. Et quoniam hic Illyricus quæstionem mouet de discrimine doctrinæ Pelagij, & doctrinæ sectatorum eius (quod discrimen ego non obseruauerim, dum inter Pelagium & eius sectatores non discerno) primum recitemus carmina Prosperi, ex quibus ipse discrimen suum collegit.

Diuus igitur Prosper, Augustini fidelis & constans sectator, sic scribit.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Prosper.
cōtra ins
gratos.
a. Verbū.
b. Volūtas

ē Auxiliū
Dei.

Gratia qua Christi populus sumus, hoc cohibetur
Limite vobiscum, & formam hanc adscribitis illi:
a Ut cunctos vocet illa quidem, inuitè que: nec vllum
Præteriens studeat communem afferre salutem
b Omnibus, & totum peccato absoluerè mundum.
Sed proprio quenque arbitrio parere vocanti,
Iudicioque suo, mota se extendere mente
Ad lucem oblatam, quæ se non subtrahat vlli,
c Sed cupidos recti iuuet, illustretque volentes.
Hinc adiutoris Domini bonitatè magistra
Crescere virtutum studia, vt quod quisque petendum
Mandatis didicit, iugi seftetur amore.
Esse autem edoctis istam communiter æquam
Libertatem animis, vt cursum explere beatum
Persistendo queant: finem, effectūque petitum
Dante Deo, ingenijs qui nunquam desit honestis.

In his carminibus quatuor ferè notantur à
D. Prospero errores.

1. Per gratiam vocari omnes ad fidem & salutem, nec quenquam ab hac vocationis gratia excludi.
2. Posse vnumquemque vocatum, proprio suo iudicio, propriisque viribus consentire Deo vocanti, & salutem oblatam amplecti.
3. Dominum per gratiam adiuuare iam credentes & rectè viuentes, vt in studio virtutum proficiant & crescant.
4. Esse omnibus per legem edoctis æquam libertatem, vt possint in iustitia perseverare, & tandem finem optatum à Deo consequi.

Hæc porro errata cū cōstet in scriptis Augustini

gustini contra Pelagianos passim & euidenter esse confutata & improbata, (quod adeo clarum existimo, vt superuacaneum fuerit ex eis testimonia adscribere) quid causæ habet, cur tantopere vociferetur Illyricus esse malitiosum sophisma: quod cū Confessio clarè de sectatorū Pelagij inuēto loquatur, ingeniosus artifex proferā quid Augustinus, qui iam tum obierat, de errore ipsius Pelagij pronūciat. Si enim sectatores Pelagij eos errores à Pelagio hauserint, eosq; tam vigilanter & sollicitè Augustinus studuerit confutare, perspicuū est nō male de ijs erroribus Pelagij, quos postea discipuli eius sectati sunt, iudicium & sententiam Augustini proferri: vbi inquiritur quid differat Pelagianorum synergia, cum Catholici Concilij cooperatione.

Sed his cauillationibus abiectis, demonstramus blasphemam esse calumniam Illyrici, qua affirmat impiam Pelagij, aut, vt ipse vult, sectatorum Pelagij synergiā, confirmatam esse in Tridentino concilio. Quæ fuerit Pelagianorum de synergia & cooperatione liberi arbitrij cum gratia Dei sententia, ex carminibus Properi modò citatis dilucidè cognosci potest. tribuebant enim libero arbitrio vires naturales, tam ad credendum, quàm ad bene iusteque viuendum, imo & ad perseuerandum in iustitia vsque in finem. Gratiam autem Christi in eo ponebant, quod per vocationem & prædicationem verbum fidei prædicaretur, & de Dei mandatis lex traderetur. Consentire autè fidei

I præ-

August. in
epistol. ad
vitalē.
Lib. 1. re-
tract.
De præde-
stinat.
De bono
perseue-
rantia.
Ad Sim-
plicianū.
De pecca-
torū me-
ritis.
De gratia
Christi.

prædicatæ, & mandata iam cognita implere, in viribus naturalibus constituebant, & positum esse affirmabant. Addebant tamen, gratiâ Dei, eos qui iam vocationi consensissent, & mandata implerent, adiuuare ad virtutum incrementum & profectum. At vero hanc doctrinam Catholici doctores, & inter eos strenuus ille gratiæ Dei defensor Augustinus, contra inimicos gratiæ Christi copiosissime ex diuinarum scripturarum testimonijs confutauerunt. Quorum sanam & saluberrimam doctrinam Tridentinum concilium clarissimè, & sub anathemate decernit tenendam & sequendam esse, vt patet in Canone 12. 13. 14. Canone 5. & 6. disertis verbis definiens, quod sine præueniente spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio homines credere, sperare, diligere, aut pœnitere non possint. Rursus: Liberum arbitrium sine gratia nec iuste viuere, nec vitam æternam promereri posse. Hæc cum ita esse euidentissimum sit, an non detestanda calumnia est affirmare, quòd Concilium impiam Pelagianorum synergiam comprobet & confirmet in suo illo decreto: Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum non cooperari Deo, sed velut inanime quoddam, nihil omnino agere,

*Canones
6. sessionis
de lib.
arbit.*

*Auguf. de
pecca. me-
ritis, lib. 2.
cap. 18.
Idem ad
Bonifac.
lib. 2, ca. 8.*

mereque passiuè se habere, anathema sit? quod totidem fere verbis tradidit Augustinus: Quod ad Deum, inquit, nos conuertimus, nisi ipso excitante atque adiuuante non possumus, & hæc est bona voluntas. Et rursus: Quamuis autem

autem nisi adiuuante illo, sine quo nihil possumus, os non possumus aperire, hoc est, cor præparare: tamen illius adiumento & opere, os aperimus & præparamus. Quæ cum ita sint, rectè iterum concludimus hoc caput, vt videat perpendatque quisque pius, an sit tutum credere Illyrico, & ipsius collegis, qui doctrinæ ex manifestissimis & solidissimis scripturarum testimonijs ab Augustino constitutæ & comprobatæ, & tandem per œcumenici concilij sententiam, decretumque confirmatæ, tam petulanter & inuerecundè resistunt pertinaciter.

In fine huius capituli obijcit nobis aduersarius errorem in explicationibus articulorum facultatis Theologiæ Louaniensis, quas edidit reuerendus noster præceptor, dominus Cancellarius Tapperus scælicis recordationis, nobis, vt inquit, assentientibus & approbantibus annotatum à Gaspare Casalo Lusitano episcopo Leiriensi, de libero arbitrio, in quo Pelagianismi conuincitur. Tutum itaque non esse pijs Christianis, vt eiusmodi theologis suam salutem credant.

*Error
Ruardi
Tapperi
tractatur, quæ
annotatur
Illyricus*

Primum hic respondeo verbis diui Augustini in epistola ad Hieronymum: Nos solis eius scripturarum libris, qui iam canonici appellantur, hunc honorè & timorem deferre, vt nullum eorum authorè scribendo aliquid errasse firmè credamus. Alios autè ita nos intelligere, vt quætalibet sanctitate, doctrinaq; præpollent, nõ ideo verū putare quia ipsi ita senserunt: sed quia

Epist. 19.

*Augus. de
bono per
seu. cap. 21*

vel per illos authores canonicos, vel probabili
 ratione, quod à veritate non abhorreat, per-
 suadere potuerunt. Nec sane eruditissimus ille
 & sanctissimus vir quemquam voluit amplecti
 omnia sua, nisi in his in quibus eum non errare
 perspexissent. Agnoscis igitur lector fraudu-
 lentum Illyrici ingenium, dum errorem, quem
 dicit notatum in explicationibus Tapperi à
 reuerendo episcopo Leirjensi, sine vlla legitima
 probatione confert in vniuersos theologos Lo-
 uanienses, vt apud imperitum lectorem fidem
 & auctoritatem probatissimis apud vniuersos
 theologos adimat. Deinde sicut reuerendus Ca-
 salius episcopus, ita & aduersarius anim aduer-
 tere debuit, quod reuerendus ille doctor Tap-
 perus in sua illa de liberi arbitrij cum gratia
 Christi cooperatione non certam aliquam &
 definitam sententiam constituerit: sed quædam,
 quæ animum eius commouerent, in medium
 proposuerit, quæ studiosi diligentius excuteret.
 Sic enim ipse disputationem conclusit: Hæc, in-
 quit, videtur esse sententia diui Thomæ, in que-
 stione CXI. articulo 8. 9. 10. in prima secundæ.
 Quæ tamen omnia dicta esse velim sine vlla
 assertionem, vt diligentioris inuestigationis de-
 tur occasio. Porro sententia, quàm R. dominus
 Tapperus non tam asserit quàm proponit dis-
 cutiendam, eiusmodi est: Hominem habentem
 spiritum fidei & charitatis, posse quidem per hæc
 dona fidei & charitatis, non tamen per solum
 liberum arbitrium, sine nouo aliquo gratiæ
 Christi

*Ruardi
 opinio
 magis
 quam sen-
 tentia
 proponi-
 tur.*

Christi auxilio bonum aliquod opus operari, tamen si propter naturæ nondum in totum sanatae & reparatae infirmitatem & caliginem nouo subinde gratiæ auxilio opus habeat, ut in iustitia perseverare possit. quam sententiam exemplo illustrare conatur. Sicut, inquit, in Adamo ante peccatum recto & iusto, liberum arbitrium eius potuit sine nouo auxilio gratiæ bonum operari, & liberi arbitrij potentia erat proximum operandi principium: ita in iustis eadem liberi arbitrij potentia proximum videtur posse esse boni operis principium. quamuis propter infirmitatem & ignorantiam, ad perseverandum alio speciali auxilio protegente & dirigente, opus habeant. Atq; hanc ille doctor existimauit esse diui Thomæ doctrinam, imo & Augustini. Hæc igitur R. doctoris opinio magis quàm sententia, si diligentius vel à R. Domino Casalio, vel ab alijs magistris discussa, minus vera demonstratur, & fortasse Pelagianismo affinis, placet omnibus bonis, placuit & illi optimo viro ut abijciatur, respuatur, & improbetur, & sola ea quæ vera esse comperitur, teneatur & defendatur. salua, inquit Augustinus, honorificentia, quæ doctis & veritatis studiosis quamuis errauerint, debetur.

Quid quæso hic causæ habet aduersarius, cur solidissimas alioqui & eruditissimas explicationes, & tanti viri pro fidei & religionis patrocinio labores cōtemptos & despicabiles facere studeat? & Louaniensibus cæteris doctoribus,

quibus eam disputationem nō satis probatam fuisse verissime dicere possim, fidem abroget. Id vnum affirmo, quod si ea animi modestia præditus esset Illyricus, qua illum semper præditum ipsi vidimus, siue ad concedendum aliorum etiam inferiorum sententijs, siue ad corrigendum demonstratum errorem, optimè de aduersario nobis promittere possimus, quod aliquando in vera & sana doctrina consentiremus.

Quod adiecit Illyricus, in doctrina bonorum operum, Pelagianismi notari, imò conuinci tantum doctorem à R. Casalio: vbi locum nō grauatus fuerit indicare, ipsius calumniam depulsam curabimus.

DE FIDE.

CAPVT V.

Scripseram in Capite 5. sceleratam esse calumniā in confessione Antuerpiensi, quod Catholici fidem & pietatem ac religionem erga Deum docerent sine verbo Dei, per doctrinās hominum. Hic iam confessionis apologiam patienter quæso audiat Christianus lector, & quo spiritu agitetur furens ac sacrilegum Illyrici pectus, peniculatè consideret, & aduersus eius venenatas ac sacrilegas fraudes, cordis aures deinceps obturet.

Atqui,